

Adli Psikolojide Çocuk: Haklar, Riskler ve Koruma

Editör:
Neslihan Nur PEHLİVAN



© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-375-445-7

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

Adli Psikolojide Çocuk: Haklar,
Riskler ve Koruma

Yayıncı Sertifika No

47518

Editör

Neslihan Nur PEHLİVAN
ORCID iD: 0000-0002-4422-9793

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Bisac Code

PSY014000

DOI

10.37609/akya.3624

Kütüphane Kimlik Kartı

Adli Psikolojide Çocuk: Haklar,Riskler ve Koruma / ed. Neslihan Nur Pehlivan.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.

88 s. : tablo. ; 135x210 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253754457

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Önsöz

Adalet sistemi içinde çocuklar; tanık, mağdur ya da suçta sürüklenen bireyler olarak çeşitli rollerde yer alabilirler. Ancak çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda, onların yetişkinlerle aynı hukuki ve psikolojik süreçlere tabi tutulmaları, adil ve sağlıklı bir yaklaşım değildir. Bu noktada adli psikoloji disiplini devreye girerek, çocukların adalet sistemi içerisindeki deneyimlerinin bilimsel temellerle anlaşılmasına ve desteklenmesine katkı sunar.

Elinizdeki bu kitap, çocukların adalet sistemiyle olan ilişkisini hem hukuki hem de psikolojik perspektiflerden ele alan kapsamlı bir çalışmadır. “Adli Psikolojide Çocuk: Haklar, Riskler ve Koruma” başlığı altında toplanan bölümler, çocukların suçta sürüklenme nedenlerinden başlayarak, tanıklık süreçlerindeki rollerine, ihmal ve istismarın etkilerine ve boşanma gibi özel hukuk alanlarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Her bir bölüm, çocukların karşılaştığı hukuki ve psikolojik zorlukları anlamayı ve çocuk dostu adalet yaklaşımlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu kitabın özgün bir yönü, bölümlerinin adli psikoloji dersi kapsamında farklı disiplinlerden gelen yüksek lisans öğrencileri tarafından hazırlanmış olmasıdır. Böylece, hem psikoloji hem

de hukuk gibi farklı alanlardan bakış açıları bir araya getirilmiş ve çocuk adalet sistemine dair çok boyutlu bir değerlendirme sunulmuştur.

Kitabın ilk bölümlerinde adli psikoloji kavramı ve çocukların adalet sisteminde karşılaştığı temel sorunlar tanıtılmakta; ardından çocukların cezai sorumluluk süreçleri, suça sürüklenme nedenleri, yasal düzenlemeler ve uluslararası uygulamalar ele alınmaktadır. Tanıklık kapasitesi ve çocuk beyanlarının güvenilirliği, ihmal ve istismarın psikolojik etkileri, boşanma ve velayet süreçlerinde çocukların durumu gibi konular detaylı şekilde işlenmektedir. Her bölüm, hem teorik bilgi sunmakta hem de uygulamaya yönelik çözüm önerileriyle tamamlanmaktadır.

Kitabın, çocuklarla çalışan farklı disiplinlerden uzmanlara ve öğrencilere katkı sunmasını umuyoruz. Amacımız, çocukların adalet sisteminde maruz kaldıkları riskleri en aza indirmek, psikolojik bütünlüklerini korumak ve çocuk haklarına dayalı bir adalet anlayışının gelişimine katkı sunmaktır.

Çocuklar için daha adil bir dünya dileğiyle...

Editör
Neslihan Nur PEHLİVAN

İçindekiler

Bölüm 1	Adli Psikoloji ve Çocukların Cezai Sorumlulukları.....	1
	<i>Nur ERDEŞİR SADAL</i>	
Bölüm 2	Tanık ve Mağdur Çocuklarla Ön Görüşme ve Suça Sürüklenen Çocuklar	17
	<i>Merve İNAN</i>	
Bölüm 3	Çocukların Tanıklık Kapasiteleri ve Güvenilirlikleri	37
	<i>Furkan DOĞAN</i>	
Bölüm 4	Çocuğa Yönelik İhmal ve İstismar	51
	<i>Ayşe DEMİR</i>	
Bölüm 5	Boşanma ve Velayet Davalarında Çocukların Psikolojik Durumlarının Değerlendirilmesi	65
	<i>Çağla ÖNDER</i>	

Yazar

Ayşe DEMİR

Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı

Furkan DOĞAN

Serbest Avukat

Merve İNAN

Psikolog, T.C. Adalet Bakanlığı, Çorum Adliyesi Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü

Çağla ÖNDER

Sosyal Hizmet Uzm., T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çorum Engelsiz Yaşam Merkezi Müdürlüğü

Nur ERDEŞİR SADAL

Yüksek Lisans Öğr., Hitit Üniversitesi, Adli Bilimler

ADLİ PSİKOLOJİ VE ÇOCUKLARIN CEZAİ SORUMLULUKLARI

Nur ERDEŞİR SADAL¹

ÇOCUK KAVRAMI

Çocuk kavramı; Türk Dil Kurumunda “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” şeklinde tanımlanırken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 6’da ise “Henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır. Maddede de açıkça belirttiği gibi on sekiz yaşından büyük kişiler çocuk sayılmamaktadır.

Çocuk kavramı dönemden döneme, toplumdan topluma göre farklı yorumlanmış, barındırdığı toplumsal çerçevesi farklı çizilmiştir. Toplumlarca çocuk kavramına atfedilen anlamlara ve beklentilere binaen normlar o çizgide hazırlanmıştır.

¹ Yüksek Lisans Öğr., Hitit Üniversitesi, Adli Bilimler, av.nurerdesir@gmail.com, ORCID iD: 0009-0006-7019-8413

yönlendiren iradeyi daha sağlıklı faaliyetlere yönlendirerek bir çocuk ile başlayan ıslah sürecine tüm ülkeyi dahil etmek ve yeni neslin birbirinden etkilenme oranını da göz önüne alarak tüm gençliğin kazanılmasını hedeflemektir.

KAYNAKLAR

- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 3 Temmuz 2005.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 26 Eylül 2004.
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 8 Mart 2012.
- 5187 sayılı Basın Kanunu, 9 Haziran 2004.
- Baştürk, İ. (2009). Basın Kanunu'nda kimlik açıklama yasağına aykırılık suçu. *TBB Dergisi*, (86), 1–15.
- Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59(1), 31–36.
- Cantürk, G. (2005). Çocuk suçluluğunda adli psikiyatrik değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 31–34.
- Centel, Z., & Çakmut, Ö. (2006). *Türk ceza hukukuna giriş* (4. bs.). Beta Yayınevi.
- Erükçü, G., & Akbaş, E. (2012). Türkiye'de çocuk mahkemeleri uygulamalarına eleştirel bir bakış. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3, 135–153.
- Koca, M., & Üzülmaz, İ. (2021). *Türk ceza hukuku genel hükümler* (14. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Özar, S. (2023). Suça sürüklenen çocuğun ceza ve güvenlik tedbiri sorumluluğu. *TAAD*, (55), Temmuz sayısı.
- Özgenç, İ. (2014). *Türk ceza hukuku: Genel hükümler* (10. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Polat, H. (2010). Türk hukukunda çocukların cezai sorumluluğu ve yargılanmalarındaki özellikler üzerine bir inceleme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (91), 1–25.
- Temiz, B. (2023). Çocuk ceza adaleti ilkeleri çerçevesinde 12-15 yaş arası çocukların cezai sorumluluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1–25.
- Yelesdağ, H. (2006). *Ceza hukukunda çocuk kavramı ve çocuğun cezai sorumluluğunun belirlenmesindeki kriterler* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Youf, D. (1999). Çocuğun hukuki statüsü hakkında. *Le Débat*, 106(4), 67–82.

TANIK VE MAĞDUR ÇOCUKLARLA ÖN GÖRÜŞME VE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR

Merve İNAN¹

ÇOCUK ADALET SİSTEMİ

Çocuk Adalet Sistemi; adli sisteme dahil olmuş çocuğun haklarının korunması, psiko-sosyal desteğinin sağlanması, çocuk dostu usuller uygulanarak süreçten en az zararla ayrılması için oluşturulan çocuk temelli yaklaşımları önceleyen sistem olarak değerlendirilebilir. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'nin Adalet Sistemi'nde de fiziki-psikolojik koşullar ve çocuklara yaklaşım, çocuk odaklı sistemin öngördüğü ilkelerin dışındadır. Özellikle suça sürüklenen çocuklar ile ilgili davalarda suç teşkil eden davranışları ön plana çıkmakta, onların da aslında birer çocuk oldukları konusu üzerinde çok durulmamaktadır. Türkiye'nin

¹ Psikolog, T.C. Adalet Bakanlığı, Çorum Adliyesi Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü, merveinan970@gmail.com, ORCID iD: 0009-0000-7290-439X

Suçta sürüklenmenin önüne geçilmesi için en etkili çözüm ise çocuk henüz suç davranışında bulunmadan önce risk grubu içinde olan çocukların tespit edilerek onlara önleyici programlar uygulanmasıdır. Bu programlar; okul ve aile toplumu önceleyen erken müdahale programlarıdır. Çocuk bu sisteme dahil olduğunda müdahale etmek daha zordur. Suçun önlenmesi veya önüne geçilmesi için erken müdahale programlarının ve okul temelli önleyici faktörlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2012). *Çocuğun yüksek yararı politika belgesi*. <https://www.aile.gov.tr/>
- Balkaya, A., & Ceyhan, E. (2007). Lise öğrencilerinin suç davranışı düzeylerinin bazı kişisel ve ailesel nitelikler bakımından incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 9(3).
- Bilge, F., & Zorbaz, O. (2019). Suça sürüklenen çocukların değerlendirilmesinde ekolojik sistem yaklaşımının kullanımı: Olgu sunumu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 793–813.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). 5395 sayılı kanun. *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi*, 25816. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Erbay, A., & Gülüm, Z. (2018). Çocuklarda suç tekrarını yordayan risk faktörleri. *Adli Tıp Bülteni*, 23(3), 162–168.
- Işık, Ü., Aktepe, E., Akyıldız, A., Şimşek, F., & Yıldız, A. (2019). Bir üniversite hastanesinde değerlendirilen suça sürüklenen çocukların sosyodemografik ve klinik özellikleri: 2014–2018 verileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(2), 175–182.
- Kayma, D., & Gökler, R. (2020). Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri ile suç ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1–10.
- Öğüt, O., Dursun, Y., Şişmanlar, Ş., Coşkun, A., & Sarı, U. (2020). Suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri, algılanan aile işlevselliğinin ve anne-baba tutumlarının suça sürüklenme üzerine etkisinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(5), 531–536.
- Özen, M. (2020). *Suçta sürüklenmiş ile suça sürüklenmemiş ergenlerin benlik algı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Resmi Gazete. (2005). 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu”. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>
- Sarı, S. A., Çiçek, A. U., Bütün, C., & Yıldırım, A. (2019). Sivas ilinde suça sürüklenen çocuk olguların sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Adli Tıp*

Bülteni, 24(3), 177–182.

Tunceroğlu, Z. (2015). *Suçta sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi* (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü).

Turan, N. (2012). *Birey ve aileler ile sosyal hizmet*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri* (Yayın No. 53674). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=-Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-CocukIstatistikleri-2022-49662>

UNICEF. (2014). *Çocuklarla adli görüşme için rehber*. UNICEF Türkiye. https://www.unicef.org/turkiye/media/4166/file/%C3%87OCUKLARLA%20ADL%C4%B0%20G%C3%96R%C3%9C%C5%9EME%20%C4%B0-%C3%87%C4%B0N%20REHBER%20_%202014.pdf

ÇOCUKLARIN TANIKLIK KAPASİTELERİ VE GÜVENİLİRLİKLERİ

Furkan DOĞAN¹

GİRİŞ

Tanıklık hem hukuk davalarında hem de ceza davalarında sıklıkla başvurulmuş bir kurumdur. Bir vakaya ilişkin hukuki ihtilafların aydınlatılmasında ve yargı mercilerinin karar verebilmesinde tanık delili önemli bir yer tutar. Tıpkı yetişkinler gibi çocuklar da tanıklık yapabilmektedir ve adli süreçlerde yer alabilmektedirler. Çocukların tanıklık kapasiteleri ve güvenilirlikleri birçok faktöre bağlıdır. Çocuğun gelişimi, çocuğun yaşı, idrak kapasitesi, deneyimleri gibi birçok faktör çocukların tanıklıklarını etkileyebilmektedir. Tüm bu etmenler çocukların tanıklık kapasitelerini ve güvenilirliklerini etkilemektedir.

¹ Serbest Avukat, 12furkandogan@gmail.com

SONUÇ

Bu çalışmada, çocukların tanıklık yapabilme yetenekleri, psikolojik, bilişsel ve duygusal gelişimlerine bağlı olarak farklılık göstermekte olduğu sonucuna varılmıştır. Çocukların, özellikle erken yaşlarda, doğru bir şekilde ifade verme ve olayları hatırlama kapasitesinin sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Ancak, çocukların yaşlarına, gelişimsel seviyelerine ve eğitimlerine bağlı olarak tanıklık yapabilme kapasitelerinin değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca, çocukların tanıklıklarının güvenilirliği, onları etkileyebilecek dışsal faktörlere, özellikle soru sorma biçimlerine ve ortamın uygunluğuna büyük ölçüde bağlıdır.

Sonuç olarak, çocukların tanıklık kapasitesine dair yapılan değerlendirmelerde, gelişimsel farklılıklar göz önünde bulundurulmalı ve çocukların dilsel ve bilişsel yeteneklerine göre uygun yöntemler kullanılmalıdır. Bu alanda daha fazla araştırma yapılması, çocukların tanıklık yapabilme yeterliliklerinin doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlayacak ve adalet sisteminin daha etkili bir şekilde işleyişine katkı sağlayacaktır.

Av. Furkan DOĞAN

KAYNAKLAR

- Armağan, E. (2015). *Çocuk görgü tanıklığının güvenilirliğinin incelenmesi* [doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Adalet Bakanlığı, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, TANIĞA YAKLAŞIM KILAVUZU
- Çocuk Tanıklığı ve Çocuk Belleğinin Güvenirliği Mine Cihanoğlu Atılım Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Türk Psikoloji Bülteni, Temmuz 2007, Yıl: 13, Sayı: 40, s. 67
- https://www.hukukihaber.net/ceza-yargilamasinda-cocugun-dinlenmesi_ (E.T.-18.03.2025)
- https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuklar-i%C3%A7in-adalet_ (E.T.-18.03.2025)
- <https://www.unicef.org/turkiye/>
- https://alfar.av.tr/blog/bosanma-davalarinda-cocuk-tanik-olabilir-mi-3_ (E.T.-

18.03.2025)

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/babasinin-gerceklestirdigi-aile-katliaminin-tek-tanigi-oldu-8-yasindaki-cocuk-vahseti-pedagog-esliginde-anlati-42719882> (E.T.-18.03.2025)

<https://d20haber.com/yasam/asayis/denizlide-kadin-cinayeti-davasi/> (E.T.-18.03.2025)

<https://www.haber3.com/guncel/tore-kurbani-gulistanin-kizi-taniklik-yapti-haberi-150134> (E.T.-18.03.2025)

ÇOCUĞA YÖNELİK İHMAL VE İSTİSMAR

Ayşe DEMİR¹

Bu bölümde yalnızca belirli bir bölgeye özgü olmayan, tüm dünyada ciddi bir sorun teşkil eden ihmal ve istismar konularını ele aldık. İlk olarak ihmal ve istismar nedir? hangi türlere ayrılır? sorularını cevaplandırdıktan sonra, istismara uğrayan çocuklarda, istismarın etkisi ve istismara neden olabilecek olan risk faktörleri açıklandı. Son kısımda bildirim yükümlülüğü hakkında bilgi verildikten sonra, önleme çalışmalarında nelere yer verilmesi gerektiği açıklandı.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre çocuk ihmali ve istismarı 18 yaş ve altındaki çocukların fiziksel veya duygusal zarara uğratılması, cinsel istismara maruz kalması, yaşamsal gereksinimlerinin karşılanmaması gibi durumları kapsar.

¹ Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, kntmr_19@hotmail.com
ORCID iD : 0009-0000-3203-5775

ve okul tarafından öğretilerek çocukta benim bedenim özel algısı oluşturulabilir, hayır deme becerisi kazandırılabilir. Okullarda önleyici programlar uygulanabilir. Çocuklara, bilinçli teknoloji kullanımı, istismarla karşılaştıklarında yardım alacakları kaynaklar hakkında eğitimler verilebilir. İstismara uğrayan çocuk korktuğundan, korkutulduğundan, utandığından ya da kimden nasıl yardım alacağını bilemediğinden dolayı olayı saklama eğilimi gösterebilmektedir. İstismar durumunu anlamakta ve süreci çocuğa ikinci bir travma yaşatmadan yürütmek için okullarda öğretmenlere, kamu kurumlarında görevlilere, hastanelerde doktor ve hemşirelere istismar ayırt edici tanısı ve bildirim süreçleri hakkında eğitimler düzenlenebilir. Hukuki anlamda faillere caydırıcı cezalar verilerek istismarın önlenmesi sağlanabilir. Medyada istismara özendirici yayınlar teşvik edilmemelidir. Teknolojik-çevrimiçi istismar vakalarını önlemek amaçlı, kimi uygulama ya da oyunlara yaş sınırı getirilmeli ve devlet kurumlarınca denetimi yapılmalıdır. Literatürdeki araştırma sonuçlarına göre risk durumları analiz edilip, önleyici politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169–184.
- Aral, N. (1997). *Fiziksel istismar ve çocuk*. Tekışık Veb Ofset.
- Aşkın, R., & Zeybek, Z. (2021). Aile içi şiddet kurbanı çocuk: Psikolojik dayanıklılık, müdahale çalışmaları ve psikolojik etkinin gözden geçirilmesi. 5. *Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi*. Güven Yayınları. <https://www.guvenplus.com.tr/imagesbuyuk/be4795.pdf>
- Aydın, İ. (2019). *Türkiye’de çocuk istismarı, çocuk istismarını önleyici sosyal politikalar ve Diyarbakır örneği* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Ayral, F. (2010). *Çocukların cinsel istismarı suçu ve bu suçla mücadele* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Bahar, G., Savaş, H., & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden

- geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51–65.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Dağlı, T., & İnanıcı, M. A. (Yay. Haz.). (2011). *Hastane temelli çocuk koruma merkezleri için başvuru kitabı: İhmal ve istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım*. Fersa Ofset Matbaacılık.
- Dinleyici, M., & Dağlı, F. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 18–27.
- Duran, R., & Açar, D. (2023). *İstismar ve ihmal izleri: Çocuk resimlerinin analizi-2*.
- Genç Hayat Vakfı. (2021). *Çocukların ev içinde yaşadıkları şiddet araştırması*. <http://genchayat.org/portfolio/cocuklarin-ev-icinde-yasadigi-siddet/>
- Güner, Ş. İ., Güner, Ş., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem: İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108–113.
- Güneş, A. (2017). Cinsel istismar olgusu ve mahremiyet eğitimi. *İnsan ve Toplum*, 7(2), 45–69.
- Human Rights Association. (2008). *Çocuk ihmali ve istismarını önleme – Öğretmenler ve aileler için eğitim kılavuzu*. Berkay Ofset.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214–1222.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalep, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140–151.
- Karaman, H., & Ayhan, H. (2021). Çocuğa yönelik teknolojik ihmal ve istismar. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 8(1), 43–59.
- Kaytez, N., Yüceliyiğit, S., & Kadan, G. (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 18–24.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaliine yönelik farkındalık düzeyleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi].
- Özgentürk, İ., Kargın, V., & Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 55–77.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı* (1. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Sağlık Bakanlığı. (2011). *Çocuk ihmal ve istismarı*. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ruhsagligi/1491-ihmal-istismar.html>
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik gidişat. *Acta Medica*, 35(2), 82–86.
- Türk Ceza Kanunu. (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Türk Dil Kurumu. (2024). *İstismar*. <https://sozluk.gov.tr/>

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *Türkiye'deki çocuklar 2022: İstatistiklere bakış*. https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/yayinGoruntuleme.zul?yayin_no=613
- Üstündağ, A. (2022). Ebeveynlerin duygusal istismara yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bilinçlendirilmesi. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 154–171.
- World Health Organization. (2024). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların ihmal-istismara uğramasında aile ve çocuklara yönelik risk faktörleri ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 73–83.
- Zoroğlu, S., Tüzün, Ü., Sar, V., Öztürk, M., Kora, E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69–78.

BOŞANMA VE VELAYET DAVALARINDA ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çağla ÖNDER¹

Aile toplumun en küçük temel yapı taşıdır. Aile yapısı ve işlevi olmak üzere ikiye ayrılır. Smith (1995), yapıyı aileyi oluşturan bireylerin sayısı ve ebeveyn, eş, çocuk gibi aile içindeki rollerin belirlenmesi olarak tanımlarken; işlevini ise ailelerin üyelerinin fiziksel, psikolojik ve temel bakım ihtiyaçlarını karşılaması şeklinde ifade etmektedir.

Psiko-sosyal sorunlar ve ekonomik sorunlar zaman zaman toplumun en temel birimi olan aileyi olumsuz etkilemekte ve parçalanmasına sebebiyet vermekte olup bu parçalanma boşanmayı da beraberinde getirmektedir. Boşanma kadın ve erkeğin resmi olarak ayrılmasıdır. Boşanma sürecinde ve sonrasında ebeveynler

¹ Sosyal Hizmet Uzm., T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çorum Engelsiz Yaşam Merkezi Müdürlüğü, shucagla@gmail.com, ORCID iD: 0009-0003-8745-3263

ve bu durumun uzun vadeli psikolojik sonuçlara yol açabileceği uzmanlar tarafından dile getirilmiştir. Sonuç olarak, bu süreçte ebeveyn çatışmalarının çocuklar üzerindeki etkilerinin azaltılması için uzmanlar tarafından önerilen temelyaklaşım, çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak, önyargısız ve duygusal baskılardan uzak bir ortamda dinlenmeleridir.

KAYNAKLAR

- Ateşçi, A. K. (t.y.). Yargı kararları ışığında ebeveyne yabancılaşma sendromunun çocuk velayetindeki yeri. *Çocuk Hakları Merkezi*, 28.
- Aydos, S., & Akyol, A. K. (2020). Velayet kararlarında yürütülen süreç: Uzmanlar ne düşünüyor? Ne yapıyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 904–930.
- Birinci Uzun, T. (2016). Türk Medenî Kanunu'na göre velâyetin kullanılması ve çocuğun yüksek (üstün) yararı ilkesi doğrultusunda boşanmada ve evlilik dışı ilişkide birlikte velâyet modeli. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 135–166. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/46361/582712>
- Coşkun, U. H., Sarıca, A. D., & Coşkun, Y. (2019, Temmuz). Velayet davalarında çocukların duruşma salonunda dinlenmesine ilişkin hâkim, avukat ve uzman görüşleri. *Yaşar Hukuk Dergisi*, 250–268.
- Doğan Ateş, M. (2019). *Boşanma sürecinde ve/veya boşanmış ailelerde çocuk-anne ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Halisdemir, D. (2020). *Boşanmaya uyum programının velayeti üstlenmiş anne ve çocuklarının boşanmaya uyum, psikolojik sağlamlık ve aile yaşam doyumlarına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özer Taşkın, M. (2020). Velayet hakkının kullanılması, velayetin değiştirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 239–262.
- Smith, S. (1995). Family theory and multicultural family studies. In B. Ingoldsby & S. Smith (Eds.), *Families in multicultural perspective* (pp. 5–35). Guilford Press.
- Sütçü, S. (2021). *Aile içi şiddet nedeniyle açılan boşanma davalarında çocuk tanıklığına ilişkin meslek elemanlarının görüşlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2023-53707>

- Yargıtay 2. Hukuk Dairesi. (2018). 16.01.2018 tarih ve 2016/8726 E., 2018/610 K. sayılı karar. www.mecralegal.com (Erişim tarihi: 05.01.2025).
- Ziyalar, N., & Altuntaş, G. E. Ü. (t.y.). İstanbul Fatih Adliyesi 1. Aile Mahkemesi'nde 2005–2007 yılları arasında verilen velayet kararlarında yer alan uzman raporlarının değerlendirilmesi. *Yetişkin Bildirileri Kitabı*, 141.